

ПРИНЦИПЪТ НА ПАДЕЖА В СЛОВООБРАЗУВАНЕТО

В этом докладе обсуждаются словообразовательные категории в аспекте падежных отношений в языке. Демонстрируются показательные соответствия между падежными и словообразовательными категориями. Эти соответствия указывают на то, что, по всей вероятности, и на остальных языковых уровнях речь идет о мультипликации единого грамматико-семантического принципа на всех уровнях языка. Примеры показывают так же, что этот принцип можно определить как *падежный*, с тем уточнением, что здесь падеж не рассматривается только как грамматическая морфо-синтаксическая категория, а именно как фундаментальный и самый глубинный грамматико-семантический принцип – не только функциональный, но и системно-организующий любого естественного языка.

Предлагается опыт объединения словообразовательной, значение-образовательной, семантической и нарративной тексто-образовательной проблематики на основе падежных отношений, выражаемых в синтаксисе синтагматическим, обычно посредством морфологическими (парадигматически) словоизменительными падежными формантами.

1. Принципът на падежа в семантиката. Вече бе показано другаде (Касабов 2006), че на всички езикови равнища става въпрос за мултипликация на единен граматико-семантичен принцип на всички езикови нива. Множество примери показват също, че този принцип на принципите може да бъде предварително обявен като *падежен* с необходимото уточнение, че тук падежът не се възприема като граматична морфо-синтактична категория, а именно като фундаментален и най-дълбок граматико-семантичен принцип – не само функционален, но и системно структуриращ – на всеки естествен език¹.

Този принцип има своето специфично действие и в семантиката на отделните думи. Той се проявява най-ясно при различаването на отделните значения на многозначните думи чрез падежната аспектиализация на модусите на явяване на предмета на думата (именно като различия в „един и същ“ предмет във вариативната представа и разбиране за него), изразявани чрез различните значения на полисемантичната дума, които я поддържат единна в нейната многозначност. Това е „един и същ предмет“ (отделен и цялостен – 1), доколкото в различните значения на думата той се явява като: 2) цяла част от по-голямо цяло (генерална характеристика на образната фигура на предмета), с нюанс 2а) предметът за разлика от всичко останало (генерална характеристика на предмета в неговото знаково „ставане, пораждане“ като образна фигура и (езиков) символ; 3) – предметът като вид от род и обратно (получен въз основа на принципа на логическия квадрат като контрадикторна на контрапозитивната на базовата (А) категория и нейна субкомплементарна, позволяваща и изискваща надстрояването на логическите квадрати); 4) предметът във вид, форма за обектно използване (утилитарна за човека функция), с нюанс

колкото са и съответстващите им падежни функции на името като „предмет“: по-абстрактните „граматични“ (2а, 3, 4, 5, 5а) с отношения от чисто логически тип (метонимични стеснения и разширяване на значенията), изразявани от генетива и обектния (функционален) акузатив, субстанциално-същностните „общии“ (2, 4а, 8) и останалите по-конкретни, пространствено-времеви „локални“ падежни функции (6, 7), характерни за „ориентационните“ системи на граматически (типологично) съвсем различни езици (срв. Лайънс 1968). Тези падежни функции задават възможностите за вариране на езиковото значение на думата-име в границите на посочените отношения. Към тях, разбира се, са възможни реторичните (метафорични преносни) значения-образи и стилистичните (от въвеждането им в други, различни научни области) значения-термини.

Изглежда се оказва, че *категорията падеж* действително е не само най-специфичната, но и най-важната граматическа категория от всички традиционни словоизменителни категории, но не защото „не е имала съответствия в близките науки като логика, епистемология и метафизика“ (както смята Лайънс 1968), а защото е фундаментална за диалектиката на изграждането на предметната образност на думата-знак.

2. Словообразователни категории и падежи. Не по-малко интересен е и въпросът, колко производни думи може да се образуват от една изходна произвеждаща дума. Справката със *Словообразователен речник* (1999) напр. показва следните думи, съставлящи словообразователното гнездо, образувани от думата *земя*:

наречията: *доземи, наземи, отземи,*
прилагателните: *земен, неземен, безземен, надземен, подземен, приземен,*
земски, землен, позем(л)ен, землест, землищен, земляшки
съществителните: *зем(л)ище, земляк, землячка, землянка, подземие,*
приземие и
глаголите: *заземи, озем(л)и, обезземи.*

В случая тук може без коментар да се приеме това словообразователно гнездо, както е представено в цитирания речник, с допълнението за принципната възможност за семантично развитие на причастните форми от глаголите с функция на прилагателни или за добавянето и на съответните сложни думи към гнездото. Важното е да се прецени, дали производните думи от това словообразователно гнездо подлежат на някаква систематизация, освен по части на речта, т. е. дали т. нар. *словообразователни категории* са единствени и самостоятелни класификатори. Ясно е, че от произвеждащата дума *земя* се образуват групи производни, всяка от които семантично се свързва с думата *земя* в различни нейни значения. По-сложен, макар и необичаен е въпросът, дали може да се открият преки (и редовни) съответствия между

производните думи от думата *земя* и производните значения от нейното основно (или общо) значение.

Един такъв опит за успоредно разглеждане на словообразователните категории в аспекта на падежните отношения в езика демонстрира показателни съответствия между следните падежи и словообразователните категории като:

1/ <u>номинатив</u> – <i>земя</i> – (<i>земенпритегляне</i>)	– <u>n. actionis/agentis/actoris</u>
2/ <u>партитив</u> – част и цяло (<i>извънземено</i>)	– <u>nomina exclusiva</u>
a/ <u>генетив</u> +, – отрицание (рай) <i>неземен</i>	– <u>nomina negativa</u>
3/ <u>генетив</u> – вид от род (<i>земноводно</i>)	– <u>nomina similitiva</u>
4/ <u>акузатив</u> (<i>земерделие</i>)(<i>земерописание</i>)	– <u>nomina objectiva/patientis</u>
a/ <u>транслатив</u> (<i>землист(ост), рудозем</i>)	– <u>nomina pertinentia</u>
5/ <u>приименен</u> (субектно-притеж.) <u>генетив</u> (<i>земляк</i>)	– <u>nomina attributiva</u>
a/ <u>посесив</u> (<i>земевладелец, о(без)земляване</i>)	– <u>nomina disponentis</u>
6/ <u>локален</u> : <i>инесив</i> – в, <i>елатив</i> – отвътре, <i>илатив</i> – вътре – (<i>подземие, землянка</i>)	– <u>nomina loci</u>
7/ <u>локален</u> : <i>адесив</i> – до, около, <i>аблатив</i> – от, <i>алатив</i> – към – (<i>землище, отземи, приземяване</i>)	– <u>nomina loci</u>
8/ <u>есив</u> (<i>земленост, земност</i>)	– <u>nomina essendi</u>
a/ <u>инструменталис</u> (<i>заземител</i>)	– <u>nomina instrumenti</u>

Сега въпросът е, дали може да се приеме, че както посочените по-горе 8 значения (+ 4 нюанса) са необходимите и достатъчни за семантичната структура и за описанието (в речник) на семантиката на *всяка* предметна дума (съществително име, напр. *земя, глава, камък* или др.), така и съответстващите им словообразователни категории са необходимите и достатъчни за структурата на словообразователното гнездо *от всяка* предметна дума (съществително име), поради липсата на повече лексико-семантични полета и съответно – позиции за „попълване“ на тези полета с нови названия за нови предмети, образувани от смисъла на произвеждащото име (същността на изходния базов предмет).

Ако тези съответствия са приемливи (и примерите се приемат за достатъчно илюстративни, макар и без претенции да са най-подходящите), то се получават следните производни категории думи (със съответните словообразователни формантни типове) за означаване на различните аспекти на предмета на базовата произвеждаща дума:

1/ предметът (*земя*) изобщо (като отделен и цялостен предмет) и евентуално като свързан с възможност за собствено действие (или движение) – *земенпритегляне (земертесение, земертърс)*;

2/ предметът (земя) като цяла част от по-голямо цяло (*планета*) – като цяла част, която има качества (синекдохично) да представя цялото на предмета (и обратно) и да определя неговите вътрешни и външни граници – извънземно;

2а/ предметът (земя) за разлика от всичко останало, противоп. (*небе*) – като отрицание на себе си (за означаване на всичко останало) – (*рай*) неземен;

3/ предметът (земя) като вид от род и обратно (*континент, материк*) – като самостоятелен предмет (от нов, друг, подобен) вид от род (и обратно) – земноводно;

4/ предметът (земя) във вид, форма за обектно използване (*орна, обработваема земя*) – като обект на въздействие (с евентуална цел или/ и резултат) и разглеждане, изучаване – земеделие, зем(л)еописание;

4а/ промяна на свойствата и евентуално на вида субстанция (*превърна се в земя (кал, глина)*) – като съставен от, съдържащ или превърнал се в друга субстанция, схващана като свързана или подобна с начално назованата – землистост, рудозем;

5/ предметът (земя) във вид, форма на неотчуждаемо притежание (*родна земя*) – като неотчуждаема принадлежност или (характеризиращ) предмета (на думата) атрибут – земляк;

5а/ за отделно, отчуждаемо притежание (*парцел, нива, ливада*) – като форма за собственост, притежание – земевладелец, о(без)земляване;

6/ предметът (земя) във вид като вътрешност (*в недрата*) – като вътрешност, вместилище или намиращ се вътре, действащ отвътре – подземие, землянка;

7/ предметът (земя) във вид на повърхност (*сняг по земята*) и негов предел, собствена граница; (*падна (от дървото) на земята*) – като намиращ се до, към, от, около (и очертаващ предела, границата) на предмета като място – приземяване, землище, отзем;

8/ предметът (земя) във вид на характеризираща го субстанция, свойство (*рохка земя, пръст*) – като специфично субстанциално свойство, създаващо актуална възможност да се използва или прояви предметът – земленост;

8а/ възможност за употреба, манипулация (*измазан с пръст, земя*) – като средство, инструмент за действие, пряко използване за нещо – заземител.

Така се получава: 1/ цялостен предмет и евентуално – субект на действие (номинатив) – 1а/ *nomina actionis*: 1б/ като актант (именителен) – *nomina agentis*, но и 1с/ като някакъв – актьор (напр. в руски – редуването именителен / творителен) – *nomina actoris*² или 8а/ обект-средство (инструменталис) на действие – *nomina instrumenti*, насочено към 4/ за въздействие върху цялостен обект (акузатив) – *nomina objectiva / patientis*; като (в генетив) –

2а/ наличен или липсващ – отрицание – (с работно название) *nomina negativa* или словообразователна антонимия; 2/ като цяло с определени свои вътрешни и външни граници – изключващо тези, които са извън границите му – (с работно название) *nomina exclusiva*; 3/ принадлежащ към вид от род, най-често като нов вид или като свързан със собствения, но преминал към друг род – *nomina similativa*; 5/ неотнимаемо принадлежащ (по природа) на някого (нещо) – *nomina attributiva* и 5а/ с форма за лична собственост – *nomina disponentis*; 6/ с вътрешност като вместилище и излизане отвътре или влизане навътре, както и 7/ външност с гранично нещо или прилежаща околност и движение от или към повърхността му – *nomina loci* и 8/ със специфични функционални свойства субстанция (есив) – функционално субстанциално качество – *nomina essendi*; която 4а/ може да е наподобявана (по някои качества) от друга субстанция или да преминава в друг вид субстанция (транслатив) – *nomina pertinentia*.

3. Коментар. В основната си форма съществителното име е в номинатив. От тази тривиалност произлиза първата опасност от недоразумения. Всеки знае, че в номинатив обикновено е подлогът на изречението – съществително име в субектно значение, както и че номинативът има още едно, първично значение. Това значение е предикативното (или на предикативния признак) и най-ясно личи в отговора на въпроса *Що е то?* (*Какво е това?* – *Това е риба*) или *Кой е този?* – *Той (този) е Петър* (така наречен, кръстен) при личните имена и *Той е рибар* или *Той лови риба*. Изглежда тук (във въпроса *кой (е)?*, с който питаме за името в номинатив) се смесват два въпроса – *Кой е (този)?* – *Петър* – за идентификация (копулативно отъждествяване на местоименията *кой?* / *той* със собственото име *Петър*) и *Какъв е (той)?* – *Той е рибар* – за характеризираща категоризация. Достатъчна е възможността за избор между 3-те възможни субекта – действащи „лица“ в изречението, вършители на действието – *Петър* / *Той* / *Рибарят прави нещо (лови риба)*, за да стане ясно, че имената *риба* и *рибарят* са теми, а глаголите *прави* и *лови* са реми. Личното име *Петър* и личното местоимение *той* обаче (както впрочем и членът *-ят* в *рибарят*) номинално само назовават неизвестно какви деятели, но *рибар*, като нарицателно съществително име, е вече дескриптивна единица (или характеризираща субекта – някой, който прави нещо, свързано с риба като обект). Тази характеризираща функция на нарицателните имена ги прави рематизирана тема (с атрибутивно-предикатно приписана характеристика) в изречението-изказване, предполагащо предходна идентификация и рематизация в изказвания като *Това е Петър* и *Той е рибар*. По подобен начин ремата прави (действа) е агентивно-деятелна, но е а-тематична“ по своята семантична деятелна всеобщност, докато ремата лови е „тематична“,

тъй като определя действието чрез принадлежността на корена-основа към тематичното поле (на лова и ловците). Затова изглежда нормално субектът, като действащо „лице“ в изречението и вършител на определено действие, да се свързва с това действие, а често и с обекта на действието, но изречения като напр. *Играчът играе игра (с играчка) (на игрище)* звучат странно и непривично. Това, граматически правилно, но стилистически плеонастично (с петорна редундантност), изречение представя тривиален пример за словообразователна деривация по категориите: агентив – *играч* (n. agentis), обектив (резултатив) – *игра* (n. resultativa), инструментатив – *играчка* (n. instrumenti) и локатив – *игрище* (n. loci), обединени от *играене* (n. actionis) и цялото словообразователно гнездо – производни от *игра*. Така и в случая словообразователно се наблюдава двойна (или псевдо-) темо-ремна организация: *риболовец* = *ловец* – рематизирана тема (по *лов* – тема + *-ец* – а-тематичен деятел *този* + а-тематична рема (който) *прави нещо* или *е някакъв*) + *риба* – (обектна) тема или *рибар* с (обектна) тема *риба*, която се явява и (субектна) рема на (само по себе си, формално) а-тематично деятелно *-ар*. Така се оказва, че докато прилагателните са имена за единични качества, приписвани на субекта в предикацията, то нарицателните съществителни са имена, съдържащи (както всяко предметно значение) няколко качества, както сполучливо е забелязано по друг повод (Тодоров 1971), атрибуирани (като индивидуално характеризиращи) към всеки отделно назован предмет. Затова съществителните нарицателни (като субекти) в изказването се нуждаят от конкретизиране в предикацията чрез определено (глаголно) действие или чрез приписването им на определено качество от прилагателно (като определение, предикативен признак) в съставно сказуемо. Така става ясно защо производните нарицателните (като теми) в номинатив са рематизирани, носители на постоянни единични качества (*глупак*) и чрез атрибути (срв. пейоративните *рогач*, *цървулан*, *гащник* или *чантаджия*) или дейности (*боец* и *бияч*) и професии, както и защо конкретните глаголи са тематизирани (от субстантивна мотивационна основа). Става ясно и защо, поне семантично, деятелните нарицателни са *nomina actoris* (*рибар* от *риба* и *боец* от *бой*), а на словообразователно вторичните *nomina actionis* (*риболов* от *риба* + *лов* и *биене* от *бой*) съответстват *nomina agentis* (*риболовец* от *риболов* и *бияч* от *биене*), независимо от пряката словообразователна производност от именна или глаголна основа. Нещата стават прости, когато деятел като *рибар* (човек) се замести с *рибар* (птица) и още по-прости, когато неодушевен (автоматизиран) уред се приеме за деятел (вместо инструмент) като напр. *генератор*, където дори производността да се приема за отглаголна, деятелят непременно е (и) *nomina actoris*, т. е. характеризиращо определен като нарицателно име до степен, че едва ли може да бъде определян повече или по-конкретно в изреченска предикация. Срв. *Генераторът генерира ток. Спирачката спира влака* и др. под., къде-

то ясно се вижда, че такива неодушевени „деятели“ могат да вършат само едно действие, изразявано с глагол със същата основа (или синоним) и то върху еднотипен обект. Затова *Камъкът излетя* и *Прашката хвърли камъка* (за разлика от *Давид хвърли камъка (с прашка и уби Голиат)* са ергативи, тъй като летящият камък няма обект (а е обект на транзитивното действие на прашката и на Давид като субекти), но прашката (като артефакт) може да върши само едно действие, за което е предназначена – да хвърля камъни. Затова и *Ножът реже* не означава толкова деятелност, а есивно-есенциално (според инструменталното му предназначение) качество и не толкова транзитивност, а семантична редундантност чрез ергативност или медиалност, т. е. (*Внимавай*) *ножът (е остър и може да се порежеш или да те по)реже* или (*Бъди спокоен*) *ножът (може да) реже (добре, както подобава на истински добър нож)*. Така нарицателните имена за неодушевени предмети винаги са в основна инструментална функция, а когато са в ролята на „деятели“, те са или в ергативна нетранзитивна функция, или в тавтологична и словообразователно редундантна с глагола-сказуемо в изречението, освен ако не бъдат персонифицирани, одушевени или митологизирани, като напр., от *самолет* в (автоматично летящите) *вълшебен килимче* или *метлата* на Баба Яга. Обаче дори и приказното въображение не ги смята за агенти-актанти (за разлика напр. от *коня* или *помощника* на героя), а за *nomina actoris* или за инструментални средства, или за субекти на метафорично или медиално изразявани действия като *земетресение* от *Земята се тресе* (*под краката му*).

Тези примери са чисти случаи на класически словообразователни парадигми. Те са толкова класически, че предизвикват аналогията с друг пример – пентада в друга (ситуационно-сценична) парадигма *Героят (в номинатив – n. agentis) побеждава врага (accusativ – n. patientis) чрез своя меч (instrumentalis – n. instrumenti)* или *Героят убива врага си с меч (на сцената на битката)*. Тук и герой (като граматически субект – действащо лице), и герой като нарицателно име (с всички необходими героични характеристики) като актьор съвпадат с подлога и съществителното нарицателно име в номинатив. Така, за действието в разказа са необходими актанти, както и за твърдението-изказване – предикация. Тези два необходими компонента заедно съставят разказа, като действията на актанти се подразделят на преки *практически* и *когнитивни* действия-изказвания и интерпретации на героите. Те обаче са само скелет на разказа и на изречението, а конкретен разказ-приказка или изказване има, когато агентите-актанти бъдат и ролево тематизирани (Греймас 1985) като напр. *кrale*, *принцеси*, *вещици* или поне като типове-маски – *войници*, *доктори*, *хубавици*, *ревници*, *инженюта*, *субретки* и т. н.

По този начин се разпределят словообразователните категории във възможните падежни отношения между глаголи за действия и движение (като *правя* и *движва / мества*) и предмети (активен или ергативен тип при названия

на одушевени или неодушевени, но добре е известно, че в езика, както и в мита тези семантични категории са относителни и преливни). Разбира се, девербалните съществителни за предмети, получени в резултат на определени действия може да бъдат отделяни като *nomina resultativa*, а глаголите за възприятия, вкусове и мнения, произвеждащи родствени съществителни за състояния – като *nomina experienter*³. Резултативността по същество е акузативно отношение (срв. *строя* – *строеж*), както експериментността е дативно отношение (т. нар. *dativus ethicus*) като *мъчно ми е* (срв. рус. *Девочке жарко*), за разлика от деятелното *мъча* (някого) – *мъчител* или медиалното *мъча се* и страдателното (винително-творително) *мъчат ме* – *мъченик*. Така както е ясна деятелността при *мъчител*, така и *мъченик* не е експериментно в същински смисъл, както и *страдалец* от *страдам* (от) или от *боледувам* (от), *жертвам* (се), *рискувам* (себе си) и *любювам се* (както и *възхищавам се*, *възмущавам се*, *наслаждавам се*, *гордея се*) изискват творителен падеж и от тях не се образуват производни имена за лица, тъй като, поради семантичната краткост на действието, не може да произведат „постоянни признаци“, както изискват номинативът и номинацията. *Мъченик* не може да се образува директно от *мъчно ми е* и *страдалец* от *страдам* (от), а те са семантични резултати от (санкциониращо-общопризнато) назоваване по придобито *есивно* „ново качество“ (*мъченичество* и *страдалчество*) и това отношение е *транслативно* (изразявано в рус. с творителен, изместил т. нар. *втори винителен* в старобългарски, така както транслативността е винително-творителна) – *Он стал (считається, явяється) страдалцем*. Паралелът с творителен за качество (*И бе человек нечистом духом*) в старобългарски е показателен. Срв. в руски *Он врач* и *Он работает врачом*, откъдето следва, че ако формалното словообразователно отношение – дума за действащо лице, производна от глагол („вършител“ на действието) или дума, производна от (отглаголно) съществително за действие („носител на (характерната квалификация за) действието“) – не е достатъчно основание за опозиционно отделяне на *nomina agentis* от *nomina actoris*, то семантична разлика между *някой, който (е с определена актантна роля или) прави нещо изобщо* и *някой, който (актьорски) се изявява като някакъв или е станал някакъв (за да върши някаква дейност)*, е значителна до степен да изисква различни падежи. Така излиза, че словообразователна категория *nomina agentis* изцяло изчерпва агентивните субектно-обектни семантични отношения на номинатива, а *nomina actoris* в номинатив генерализиращо съдържа и локалните есивни и транслативни отношения (поети напр. в старобългарски от втория винителен, а в руски – от творителния). Значи тук не става дума за разграничаване на „необходими“ (постоянно асоциирани с дадено лице или предмет състояния или качества) от „случайни“ (или временни и второстепенни състояния или качества), както смята Лайънс (цит. съч. 7.4.6.), а за същностната разлика между актантни

и тематични роли (напр. двойката хипопотами като действащи лица със съответните им хипопотамски характеристики, но и тези актантни в определени тематични роли или в случая практическа – на любовници и когнитивна – на наблюдатели, интерпретатори и коментатори на тематично съответните действия на папагалите – другите действащи лица-актантни в разказа-парабола), пределно ясно представени и коментирани от Греймас (цит. съч.). От допълнителна гледна точка тази разлика е представена чрез популярния пример с полисемията на думата „*рибар* – *риболовец*, *рибар* – *рибопродавец* и *рибар* – *риболюбец*“ (Балтова 1983) или

„*рибар* – ‘лице, което лови риба’
 обича
 отглежда
 продава.“ (Радева 2007).

Остава да се обърне внимание и върху преливността между принципно различаваните модификационни от мутационните и транспозиционни структури (Радева 2007). Става дума за модификационния тип производност при деминутивите и аугментативите, както и названия за жени от съответните за мъже. Прави впечатление, че аугментативният формант (освен в основното си, посочено от названието му значение) служи и за образуване на имена за места (свързани с определено действие), а и за ограничаване (и чрез това – за оформяне на отделни цялости) – срв. *земя* – *зем(л)-ище* (вж. 7/ по-горе). Имена за места се образуват и чрез деминутивни форманти, но са схващани (вече не като „прилежащо-ограничени“ или места), а осмислени като „вътрешни“ или вместилища – срв. *земя* – (зем(л)ен) – *землянка*.

Деминутивният формант е с редовно използване и при образуване на названия за нови предмети с нови (но по подобие) свойства и субстанция) – срв. *слива* – *слив-ици* или още по-ясно – при *слива* – (сливов) – *слив(ов)ица* или *круша* – *крушовиден* – *крушка* (вж. 4а). Най-често в категорията *nomina pertinentia* – производни думи за названия на нови предмети по субстанциално и съответното качествено подобие служат формантите за качествена симилативност *земя* – *землист*, *вода* – *воднист*, *злато* – *златист*. Затова те може да бъдат в обща група не само със симилативите (*боб* – *бобови*) (вж. 3), а и с есив (8) за материална субстанция (и евентуално инструменталис (8а – *дран* – *дрянов* – *дряновица*).

Названията за жени (*nomina feminativa*) също са обект на семантични ограничения. Например наред с редовните *директор* – *директорка* (както във френски) и странното, но възприето *съдия* – *съдийка* или *нотариус* – *нотариуска*, се срещат и съответствия по модела *работник* – *работничка*. Такива случаи са *специалист* – *специалистка* и *майстор* – *майсторка*. Колкото и да следват модела, тези примери показват конфузно превалиране на жар-

гонно-разговорните значения, ясно личащи напр. във френски между *maitre* и *maîtresse*.

На фона на разгледаните семантични и словообразователни закономерности може би няма да направи особено впечатление положението, че падежният принцип действа и на всички останали нива в езика – не само в традиционно свързаните с падежите а) морфология и б) синтаксис, не само в) в словообразуването, г) в семантиката, но и д) в текста. Не е трудно да се забележи и пълното съответствие между това, което е известно като словообразователни типове и типологията на значениеобразуването⁴ и падежните отношения.

БЕЛЕЖКИ

- ¹ Като не особено продуктивно за развиваната тук теза, се преценява възвръщането към историята на въпроса за падежа и дали има или няма падежи при аналитичните езици; за подробности и библиография по проблема вж. Касабов 2006, бел. под линия 57. За други опити за прилагане на категориите на падежната граматика в словообразуването като универсални и за мотивационно-семантичните паралели между словоизменителните падежни форми и производните думи вж. и Кубрякова 1987: 39–46 и преглед по темата у Радева 2007: 15–16. За основните положения на падежната граматика в оригиналния ѝ вариант вж. Филмор 1968 и 1969.
- ² Въпросът за различаването на тези категории (1a, 1b, 1c) е сложен и изисква допълнително изясняване, но зависи изцяло от противопоставянето на категориите одушевеност / неодушевеност, въпреки опитите за обосноваване на противни мнения. За разлики в мненията по проблема вж. Радева 2007: 88–100 и Балтова 1983: 5–30, както и Аврамова 2002: 6–8.
- ³ За основанията вж. Аврамова 2002: 7–8.
- ⁴ Върху която аналогия, макар и имплицитно, е изградена теорията на Пернишка 1993.

ЛИТЕРАТУРА

- АВРАМОВА 2002: Цв. Аврамова. Словообразователни тенденции при съществителните имена в българския и чешкия език в края на XX век. Автореферат за образователната и научна степен „доктор“, ИБЕ, БАН, София, 6–8.
- БАЛТОВА 1983: Ю. Балтова. Изграждане на книжовна лексика в българския език през Възраждането (сложни съществителни *nomina concreta*). – Известия на Института за български език, Издателство на БАН, кн. 25, 5–30.
- ГРЕЙМАС 1985: A. Greimas. The Love-Life of the Hippopotamus: A Seminar with A. J. Greimas. – On Signs, Ed. By M. Blonsky, The John Hopkins Univ. Press, Baltimore, Maryland (III printing 1987).
- КАСАБОВ 2006: И. Касабов. Граматика на семантиката. Университетско изд. „Св. Климент Охридски“. София, 235 с.
- КУБРЯКОВА 1987: Е. С. Кубрякова. Категории падежной грамматики и их роль в сравнитель-

- но-типологическом изучении словообразовательных систем славянских языков. – Сопоставительное изучение словообразования славянских языков. Москва, 39–46.
- ЛАЙТЪНС 1968: J. Lyons. Introduction to Theoretical Linguistics. Cambridge Univ. Press, 1968, Reprinted 1969, (...), 1995, 289–304.
- ПЕРНИШКА 1993: Ем. Пернишка. За системността в лексикалната многозначност на съществителните имена. Издателство на БАН. София, 274 с.
- РАДЕВА 2007: В. Радева. В света на думите. Структура и значение на производните думи. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. София, 312 с.
- СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЕН РЕЧНИК 1999: Словообразователен речник на съвременния български книжовен език. Академично издателство „Проф. Марин Дринов“. София.
- ТОДОРОВ 1971: Tz. Todorov. Poétique de la prose. Éditions de Seuil, Paris, 119–120. (Бълг. превод Цв. Тодоров. Поетика на прозата. ИК „ЛИК“. София, 2004, 54–55).
- ФИЛМОР 1968: Ch. Fillmore. The Case for Case. – E. Bach, T. Harms. Universals in Linguistic Theory. New York..., 1–90.
- ФИЛМОР 1969: Ch. Fillmore. Types of lexical information. – Studies in Syntax and Semantics. Dordrecht, Holland.